Ledinska imena v občini Kranjska Gora

Flurnamen in der Gemeinde Kranjska Gora

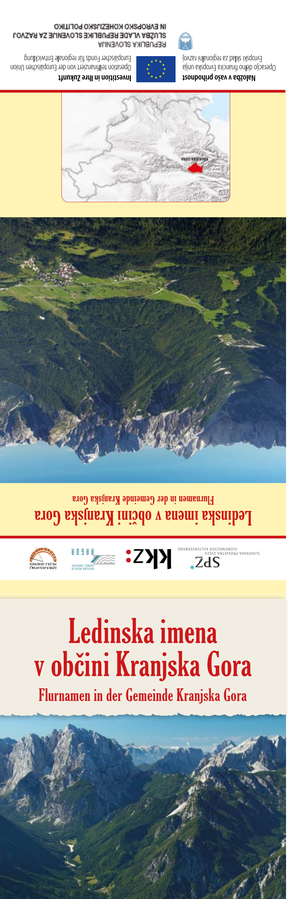

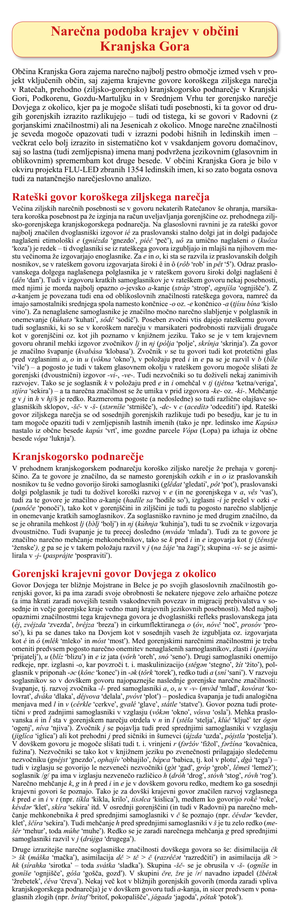

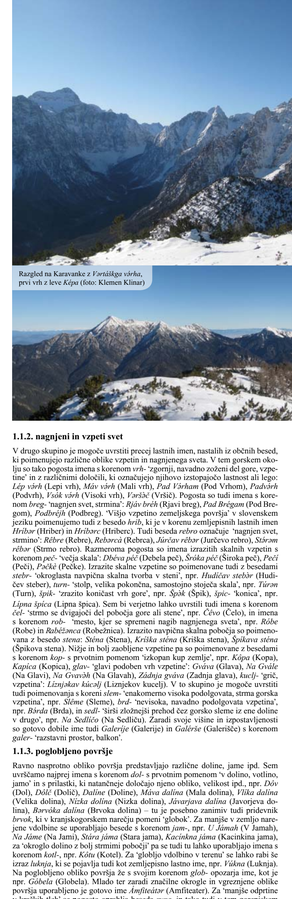

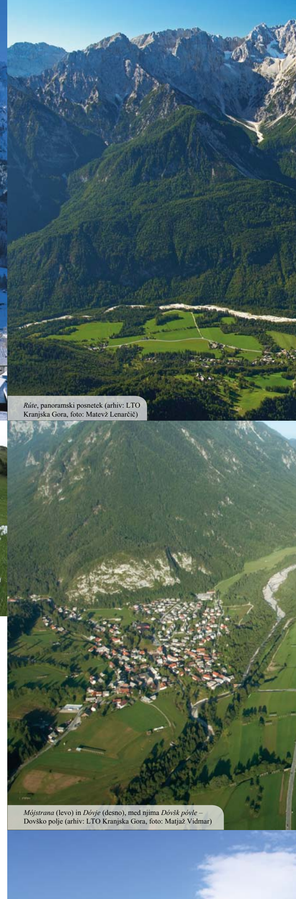

Sedlo *Par Jezercu* – Pri Jezercu, nad njim poraščena vrhova *Veršič* – Vršič (levo) in *Slemna gnjava* – Solna glava (desno), nad njima na *Prisojnik* oz. *Prisojnem* (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Rok Prešeren)

Imeve v Francisejskem katastru (1825–1827)	Imeve v sramotnalučnem katastru (1867–1869)	Imeve v zemljevidih (Register zemljepisnih imen)	Imeve v narečni obliki
Welea	Velca	Belca	*Bélca*
Lengenfeld	Dovje	Dovje	*Dóvje*
Kronau	Kranjska Gora	Kranjska Gora	*Kránjska Góra/ Baróvška vés*
Moistrana	Mojstrana	Mojstrana	*Mójstrana*
Wurzen	Podkoren	Podkoren	*Padkórn*
Pischenza	Pišenca reka	Pišnica	*Pišánca*
Ratschach	Radeče	Ratečе	*Rátečе*
Wald	Rute	Gozd Martuljek	*Rúte*
na Sgedanzech	skedanca	Na Skedenjcih	*Skedánce*
Mitterberg	Srednji Verh	Srednji Vrh	*Srédnji Vérh*
Terglou	Triglav	Triglav	*Tərgvóv*
Trewische	Trevize	Trebiže	*Trebíže*
Ob. Rothwein	zgornja radovna	Zgornja Radovna	*Zgórna Rádona*

Pogled iz Rateč proti jugu (arhiv LTO Kranjska Gora, TD Rateče – Planica)

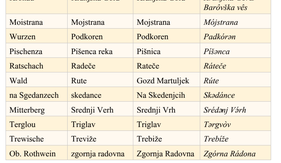

Zelénce (korenko) oz. *Zelénca* (zatrlo) (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Borut Kokalj)

Ledinska imena

Zbiranje ledinskih imen

Zbiranje ledinskih imen je v okviru projekta FLU-LED potekalo v Sloveniji na območju občin Jesenice, Kranjska Gora in Tržič, v Avstriji pa na območju občin Bekštanj/Finkenstein, Železna Kapla/Bad Eisenkappel, Šentjakob v Rožu/St. Jakob im Rosental, Brnca v Rožu/Feistritz im Rosental in Šmarjeta v Rožu/St. Margareten im Rosental. V okviru projekta je bil za vsako od navedenih območij izdan tudi tisan zemljevid ledinskih in v nekaterih primerih tudi hišnih imen.

Terensko zbiranje na slovenski strani sta izvajala Gornjesavski muzej Jesenice, ki je izvedel popise v katastrskih občinah Javorniški Rovt, Jesenice, Koroška Bela, Podmežakla, Potoki, Gozd, Ratečе in Podljubelj, ter Razvojna agencija Zgornji Gorenjski, ki je izvedla popise izvedla na preostalem območju sedmih občin. Popisi so potekali s pomočjo domačinov, ki vse življenje prebivajo v nekem kraju, govorijo pristno domače narečje in dobro poznajo domače življenjsko okolje in ljudi, ni pa pomembna njihova izobrazba. Na območju občine Kranjska Gora so sodelovali (navedeni po abecednem vrstnem redu): Jože Benet, Jože Brudar, Alojz Cizelj, Marjan Čizmar, Vid Černe, Juriji Dovžan, Alojz Gregori, Andrej Grilc, Izidor Hlebanja, Pavel Hlebanja, Zdravko Hlebanja, Jože Klinar, Pavla Kogovšek, Janez Košir, Meta Košir, Janez Kramar, Franci Lavtižar, Marjan Lavtižar, Slavko Legat, Ivanka Lipovec, Andrej Mertelj (Podkoren), Andrej Mertelj (Srednji Vrh), Jože Mertelj, Lojze Mertelj, Janez Mežnar, Klavdij Mlekuž, Marjan Oblak, Janez Oman, Tone Oman, Miha Pezdirnik, Slavko Pezdirnik, Slavko Rabič, Mara Rekar, Vinko Rekar, Janez Robič, Peter Robič, Rudi Robič, Joža Robič, Viktor Šmid, Anton Tarman, France Voga, Kristina Zima Jurič, Srečo Zima, Marjeta Zeljko, Andrej Žemva in Franc Zerjav.

Ob vodenem pogovoru z domačini, t. i. informatorji, so bila ledinska imena pisno in zvočno dokumentirana ter vrisana na delovne zemljevide. Zbrana so bila med domačini znana imena naselij in njihovih delov, krajin, travnikov, polj, gozdov, vodotokov in ostalih vodnih pojavov, dolin, hribov in gora, človeških stvaritev s pokrajini in ostalih markantnih tokih v prostoru.

V projektu je sodeloval tudi Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, kjer so v Dialektološki sekciji zbiranje strokovno spremljali in pregledali zbrano gradivo (dr. Jožica Škofic za ledinska in hišna imena na Gorenjskem ter dr. Matej Šekli za ledinska in hišna imena na Koroškem).

Pisni viri ledinskih imen

Ledinska imena, ki so v pomoč domačinom za orientacijo v njihovem delovnem in življenjskem okolju, so bila zapisana že ob prvih katastrskih izmerah, zato zapise ledinskih imen najdemo že na zemljevidih franciscejskega katastra iz 20-ih let 19. stoletja, kjer iz sicer pomenskih zapisov razberemo imena, ki so še danes v rabi. Kasnejši reambulančni kataster iz 60-ih let 19. stoletja ledinska imena na zemljevidu že navaja v današnji slovenčini bližji zapisih. Dolročena ledinska imena najdemo tudi na uradnih zemljevidih, a so ta imena pokrajšana, kar jih oddaljuje od njihove domače narečne rabe, in so nemalokrat na zemljevid umeščena na napačno mesto. Pri ledinskih imenih za kmetijske površine se bilo ob popisu kot pripomoček uporabljeni tudi podatki Registra kmetijskih gospodarstev, in sicer podatki o domačih imenih zemljišč v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK). Kmetje morajo namreč ob vrisu GERK-a le-tega poimenovati in najpogostejše je to ime enako ledinskemu imenu. Kratek pregled primerjave zapisov imen na zgodovinskih in današnjih zemljevidih z dejansko uporabljenimi narečnimi imeni prikazuje spodnja tabela.

Zapis ledinskih imen

Za ezikovno obravnavo domačih, t. narečnih ledinskih in hišnih imen je najpomembnejši natančen fonetični zapis njihovega narečnega izgovora z naglasom vred, kar skupaj z zgodovinskimi viri in morebitnimi pojasnili domačinov (pri tem je zelo pomembno, da so vsa imena izvorno dokumentirana) omogoča pravilno poključitev in razlago vsakega imena. Za manj strokovno predstavitev pa sa lahko uporabi t. i. poenostavljeni narečni zapis, tj. zapis narečja s črkami splošne abecede in znakom za poglasnik ter z oznako jakostnega naglasa (za mesto naglasa ter dolžino in kakovost naglašenih samoglasnikov), medtem ko se onemelih samoglasnikov ne piše ali jako drugače označuje. Čim natančnejša, a še vedno s črkami knjižne abecede, morajo biti zapisani in pojasnjeni tudi morebitni dvoglasniki in druge izgovorne posebnosti. Na primer: poglasnik, ki se v slovenskem knjižnem jeziku izgovarja v besedi *pes*, se zapiše z znakom *a* (torej *pas*, če je kratko naglašen, *čerta* 'trta', a če je dolgo naglašen, in *petek* 'petek', če je nenaglašen). Strešica ne *e* in o pomeni njun široki in dolgi izgovor (slov. knj. *kóza*, *sésra*, ostrivna oz. tupa oznaka dvema glasnikoma pa pomeni, da se izgovarjata dolgo in ozko (slov. knj. *zvězda*, *móst*), medtem ko ostrivec na črka *a*, *u* in *i* označuje le njihovo dolžino (slov. knj. *gláva*, *máha*, *hiša*). Kratkovec vedno označuje kratek izgovor naglašenega samoglasnika (slov. knj. *brát*, *mít*, *kip*, *kmét*, *krúp*). Dvoglasniki se zapišejo z zapopedjem samoglasnikov in oznako naglasa na naglašenem delu (npr. rateško *gnězda* 'gnezdo', *snuób* 'stog, kozolec', *utra�* 'otroci', *mosúo* 'mozo') oz. z dvočrkljem *ej* in *ov* oznako naglasa nad samoglasnikom delom takega poenostavljeno zapisanega dvoglasnika (npr. dovško *brějh* 'breg'in *pólve* 'polje').

Kljub domišljenem teoretičnem načelom poključevanja narečnih imen v praksi pogosto prihaja do dvomov, kako in do katere stopnje poključevati. V projektu FLU-LED je bilo glede narečnih ledinskih imen sprejeto naslednje načelo poključevanja: ker se ledinska imena večinoma uporabljajo na širšem zemljepisnem prostoru, naj se, če je njihov izvor jasen, poključijo skladno z etimološko-zgodovinskim načelom, torej na trieha upoštevati pričakovane razvojne spremembe od praslovanšine do sodobnega narečnega izgovora in besedo ustrezno »prevesti« v knjižni jezik na vseh jezikovnih ravninah – ne gre torej le za enostaven zapis narečnih glasov z najbližjimi črkami knjižnega jezika, niti samo za poključenje na glasovlovni ravnini (torej opuščanje narečnih glasovlovnih značilnosti), ampak je smiselno npr. tudi poključevanje na stopnji morfemov. Na glasovlovni ravnini so tako poključjena imena kot *Jávornik*, ki je poključen v *Javornik*, pri čemer je opuščena narečna onemitev poglasnega *-i-* v pripori *-ník*, v imenu *Závarjava dolina* je opuščeno akanje, zato je poključjeno v *Javorjeva dolina*, v imenu *Kvádže* je opuščeno švapanje, tj. prehod *-š-* v *-v-* pred *a*, *o*, *u*, zato je poključjeno v *Kladže*, v imenu *Srok réf* je pri poključjenju ob onemitvi predmaglasnega glasu in izglasnega *i* v pridevniku opuščen tudi razvoj izglasnega *-b* v *-f* v jedru te besede zveze, zato je poključjena oblika tega imena *Sroki rob*. Ime *Na Skóko* je poključjeno v *Na Skoka*, pri čemer je (glasovlovno) rekonstruirana krajša končnica za mestnik edninе moškega spola. Če je v prilastku ledinskega imena hišno ime, pa to v skladu z načelom glasovno-pravopisnega knjižnega le-teh ni dalje (etimološko-zgodovinsko) knjiženo, narečno ledinsko ime *Váhava nívca* je torej poključeno v *Vahovca nivca* (ne npr. *Lahova nivca*).

Če ime etimološko oz. motivacijsko ni jasno oz. ga ni bilo mogoče nedvoumno rekonstruirati iz narečne podobe, je poključjeno ostalo na glasovno-pravopisni stopnji, tako npr. ledinsko ime *Máverk pólve* poključjeno v *Maverkje polje* (poimenovanje gleda na lego sonca sredi dneva) – v besedi *polážne* gre namreč za narečni izraz *polážne* 'večja skala'. *Dóbva pél* – poključeno v *Dobja peč* – v besedi *dóbva* gre namreč za izgovora soglasniškega sklopa *-dn-* v *-n-*. Verjetno bi bila mogoča tudi etimološka poključitev prvega dela tega večsestavnega imena v *Malovrško (polážne)*, a pretenovalna motivacija narečnega *Máverk* iz imena *Mali vrh*, narečno *Máv vérh*, ni bila dokazana.

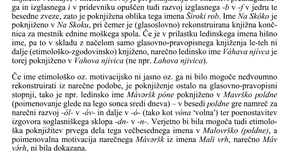

Gonski Brjeh Górna – Grlo (foto: Klemen Klinar)

Izseka z zemljevidov Franciscejskega katastra za Kranjsko (SI ARS, AS 176, k. o. Dovje: L139) iz leta 1826 (zgoraj) in Reambulančnega katastra za Kranjsko (SI ARS, AS 181, k. o. Dovje: L139) iz leta 1868 (spodaj) s prikazom območja Dovškega polja.

Dovje

O zemljevidu

Zemljevid prikazuje del zbranih narečnih ledinskih imen, saj zaradi velike gostote imen na območjih naselij in poljj merlin zemljevida ne dopuščalo zapisa prav vseh imen. Območje Dovjega in Rateč je prikazano na detajlnih izsekih v večjem merilu. Vsa zbrana ledinska in hišna imena so zbrana v spletnem geografskem informacijskem sistemu, dostopnem na spletni stran www.ledinskaimena.si.

Med zbiranjem je bilo opaženo, da se nivoja imena med domačini upirajoča v različnih narečnih oblikah, k čemur deloma prispeva različna stopnja uporabe pristnega domačega narečja (npr. za sedlo Lukinja na koncu doline Vrata se uporablja bolj narečna oblika imena *Vúkna* in oblika *Lúna*, kjer je po besedah izvapanje) ali vplив poimenovanj v turističnih ali planinskih krogih (npr. obraz deklice v steni Triglava starejši Kranjskogorci imenujejo *Abvže* (Obraz), čeprav je bolj poznano ime Ajdovska deklica; lep primer je tudi gorsko ime Škrlatica, ki je v domačih krajevnih govorih naglasno drugje kot v splošni planinski rabi, v govorih Kranjske Gore in Mojstrane je ta gora *Skarlática* in ne **Skarlatica*). V takšnih primerih so na zemljevidih vpisana imena, ki odražajo živo narečno poimenovanje nekega objekta. V kolikor pa sta bili pri zbiranjih identificirani dve ali celo več domačih, pristno narečnih različnih nekega imena, so na zemljevidu zapisana vsa ta imena, kolikor s prostorom dovoljujeta, in tudi vsa ustrezno ilustrativna imena, ki se nahajajo na stiku dveh različnih narečij in se med domačini soseščnjih vasi, ki govorijo različno, tudi izgovarjajo različno (npr. *Kúkova špica* po dovško in *Kókav špica* ali *Kók* po rutarjansko, *Vítrane* po korensko in kranjskogorsko ter *Bítrane* po rateško).

Zbiranje imen in ljudje

Človek je s svojim delovanjem v pokrajini na podlagi naravnih razmer ustvaril kulturno krajino. Glavni preobliковalec naravе je bilo človeško delovanje. Zaradi različne primernosti tal za obdelavo je bil vaški prostor razdeljen ve v kolikšno število delovnih ali ledinskih imen. Meje med posameznimi ledinskimi enotami najpogosteje potekajo po naravnih ločnicah, kot so vzročja, vrhovi in grebeni, rečne struge, pa tudi po ločnicah, ki jih je ustvaril človek, najpogostejе po parcelnih mejah in poteh. Tako so v ledinskih enotah izrazitne temeljne značilnosti naravnega prostora in mnogi človekovi posegi, nastali v želji, da bi svojo zemljo izboljšal in od nje dobil čim več dobrin za svoje preživetje. Glavna značilnost velike ledinskih imen je, da so poznana le prebivalstvu odjega prostora. Najbolje jih poznajo kmetje, lovci, gozdarji in pastirji na območjih, kjer delajo in se gibljejo. To se odraža tudi v izrazitih narečnih podobi imen.

V sodobnosti nekatera ledinska imena ne odražajo lastnosti, po katerih so bila poimenovana, a so se kljub temu ohranila (npr. imena za *ríovte* oz. *róte* ostajajo kljub njihovemu zaraščanju, v Kranjski Gori so ledinska imena *Bézje*, *Čičare*, *Pužáje* in *Smerinje* na novopozidanih območjih prevzela kot imena ulic Bezje, Čičare, Požar, Smerinje).

Gostota ledinskih imen narača sorazmerno z intenzivnostjo rabe prostora. Najmanj imen je v nerodovitnih gorških predelih, ki za človeka v pretekloti niso imeli velikega pomena, vel jih je na gozdnatih območjih, kjer so ljudje pridobivali les, divjačih in ogljarli, na pašnikih ter izrazito najvеč na območju njiv in travnikov. Razlog za to je deloma v večji razdrobljenosti zemljišč na območju njiv in travnikov, še bolj pa v večji potrebi po natančnem določanju lokacije nekega kmečkega opravila (npr. kje je posejano žito, kje točno je pokošeno seno, kje se pase živina). Večkrat so se zmotraj večjih ledin oblikovala tudi ledinska imena manjšega obsega, ki so poznana le domačim na posameznі kmetiji, ki jo to zemljišče pripada. Sodobni družbeni procesi na podeželju, kakršni so opuščanje kmetij, urbanizacija naselij, uveljavljanje sodobne kmetijske tehnike, žal povzročajo pozabljanje in izginjanje ledinskih imen.

Na prečupočem zemljevidu so imena zapisana v poenostavljenem narečnem zapisu. Pokrajinske namreč v dolročenih primerih imena preobrazi do te mere, da so domačinom tuja in se z njimi ne identificirajo velč. Ledinska imena, skupaj s hišnimi, so temeljno nosilec lokalnega narečja in njegovih posebnosti, saj v primerjavi s splošnim pogovornim jezikom manj podlegajo vplivom sosednjih narečij, knjižnega jezika in tujih jezikov, ki jih prinaša sodobno življenje. Čeprav so mlajše generacije dolročne narečne posebnosti že popolnoma opustile, jih v hišnih in ledinskih imenih ke vedno nevede uporabljajo in ohranjajo (npr. Čeprav na Dovjem mlajši ne uporabljajo vеč dvoglasnika *ův*, a to narečno posebnost že vedno izgovarjajo hišni imeni *Pur Podóvčnik* in *Pur Rósprcnik*). V imenih se ohranja tudi besedje krajevnih govorov, ki ga v splošni rabi že nadomešča besedje drugih narečij ali knjižnega jezika (npr. izraz *klóma* v pomenu 'seno, otava' se ohranja v imenu *Klóma*, ki ga najdemo v Mali Pišnici in mad Dovjim; pridevnik *borvók* v pomenu 'globok' najdemo v imenu *Borvóka dolina* (Globoka dolina) južno od Kranjske Gora). Zato so v projektu zbrana ledinska imena polej bogatega imenoslovnega gradiva tudi pomembni nosilci jezikovne, etnološke in zgodovinske nestovne kulturne dediščine. Ledinska imena z narečno izgovarjavo in živo rabo med ljudmi obliikujejo celovito vrednoto kulturne dediščine, ki bo živela tudi v prihodnosti.

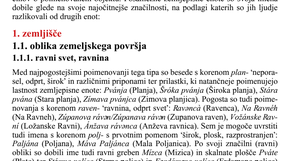

Krónjska Góra, valko jedro *Garica* – Gorica (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Matjaž Vidmar)

Zléme oz. *Slême*, pogled na *Jálove* – Jalovec (foto: Klemen Klinar)

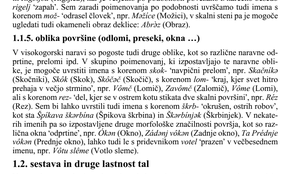

Ábvže – Obraz, bolj poznan kot Ajdovska deklica (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Iztok Noč)

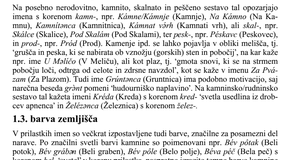

Narečna podoba krajev v občini Kranjska Gora

Občina Kranjska Gora zajema narečno najbolj pestro območje izmed vseh v projekt vključenih občin. Zajema kraljevne gorove korenskega zíljskega narečja v Ratečah, prehodno (zíljsko-gorenjsko) kranjskogorsko podnarečje v Kranjski Gori, Podkorenu, Gozdu-Martuljku in v Srednjem Vrhu ter gorenjsko narečje Dovjega z okolico, kjer pa je mogoče slišati tudi posebnosti, ki ta govor od drugih gorenjskih izrazito razlikujejo – tudi od tistega, ki se govori v Radovni (z gorjanskimi značilnostmi) ali na Jesenicah z okolico. Mnoge narečne značilnosti se seveda mogoče opazovati tudi v izrazitі podobi hišnih in ledinskih imen – vekčrat celo bolj izrazito in sistematično kot v vsakdanjem govoru domačinov, saj so lastna (tudi zemljepisna) imena manj podvržena jezikovnim (glasovnim in oblikovnim) spremembam kot druge besede. V občini Kranjska Gora je bilo v okviru projekta FLU-LED zbranih 1354 ledinskih imen, ki so zato bogata osnova tudi za natančnejšo narečjeslovno analizo.

Rateški govor koroškega zíljskega narečja

Večina zíljskih narečnih posebnosti se v govoru rekatерih Ratečanov še ohranja, marsikatera koroška posebnost pa že izginja na račun uveljavljanja gorenjičine oz. prehodnega zíljsko-gorenjskega kranjskogorskega podnarečja. Na glasovlovni ravnini je za rateški govor najbolj značilen dvoglasniški izgovor *ú* za praslovanski stalno dolgi jat in dolgi poglasnik naglašeni etimološki *e* (*gnězda* 'gnezdo', *pléć* 'peč'), *uó* za umično naglašeno *o* (*šuóla* 'šola') je redki – tі dvoglasniki se iz rateškega govora izgubljajo in mlajši na njihovem mestu večinoma že izgovarjajo enoglasnike. Za *e* in *o*, ki sta se razvila iz praslovanskih dolgih nosnikov, se v rateškem govoru izgovarjata široki *ó* in *ó* (*rób* 'rob' in *pół* 'ѕ'). Odraz praslovanskega dolgega naglašenega poglasnika je v rateškem govoru široki dolgi naglašeni *á* (*dův* 'dan'). Tudi v izgovoru kratkih samoglasnikov je v rateškem govoru nekaj posebnosti, med njimi je morda najbolj opazno *o*-prehod *o*-kanje (*str�* 'strep', *ognji�a* 'ognjišče'). Z *a*-kanjem je povezana tudi ena od obliikovalnih značilnosti rateškega govora, namreč da imajo samostalniki srednjega spola navedno končnice *-a* oz. *-e* kontinuo *-a* (*njiva bóna* 'kislo vino'). Za nenaglašene samoglasnike je značilno možno narečno slabljenje v poglasniik in onemevanje (*kukuva* 'kukati', *sládi* 'sodi'). Poseben zvočni vtis dajejo rateškemu govoru tudi soglasniki, ki so se v koroškem narečju v marsikateri podrobnosti razvijali drugače kot v gorenjičini oz. kot jih poznamo v knjižnem jeziku. Tako se je v tem kraljevnem govoru ohranil mehki izgovor zvočnikov *ł* in *ŋ* (*pełin* 'pelin', *skinja* 'skrinja'). Za govor je značilno švapanje (*kvabáisa* 'kloba'). Zvočnik *v* se tu govori tudi kot protetični glas pred vzglasnim *a*, *o* in *u* (*vúlna* 'okna'), v položaju pred *i* in *e* pa se je razvil v *ł* (*łóle* 'vile') – a poganja se tudi v takem glasovnem okolju v rateškem govoru mogoče slišati že pripadki (dvoustnični) izgovor *<ví-*, *<ve-*. Tudi razvočniki so tu deležni nekaj zanimivih razvojev. Tako se je soglasnik *k* v položaju pred *e* in *i* (*smekal* v *ł* (*łjéma* 'ketna/verige', *łjuto* 'sekira') – a ta narečna značilnost se je umaknila v pid izgovoru *ká-* oz. *ké-*. Mehčanje *g* v *j* in *k* v *ł*/*ł* je redko. Razmerona pogoste (a nedosledne) so tudi razlike oblajave soglasniških sklopov, *-ždv-* v *-ž* (*zaterníže* 'utrniže'), *-dv-* v *v* (*gavedáto* 'odcedити') ipd. Rateški govor zíljskega narečja se od sosednjih gorenjskih razlikuje tudi po besedišču, kar je tu in tam mogoče opaziti tudi v zemljepisnih laseh imenih (npr. ledinsko ime *Kapnáva* nastalo iz občine besede *kapnù* 'vrt', ime gozdne parcele *Vípa* (Lopa) pa izhaja iz občne besede *vípa* 'luknja').

Kranjskogorsko podnarečje

V prehodnem kranjskogorskem podnarečju koroško zíljsko narečje že prehaja v gorenjičino. Za te govore je značilno, da se namesto gorenjskih ozkih *e* in *o* iz praslovanskih nosnikov tu ta vedno govorijo široki samoglasniki (*gólas* 'glodati', *pół* 'pol'), praslovanski dolgi poglasniik je tudi tu doživel korenski razvoj v *e* (in ne gorenjskega v *a*, vèč 'vas'), tudi za to govore je značilno *o*-kanje (*hudlic* ne 'bodlic so'), izglasni *-i* je prešel v *-ołki* = (*gunsče* 'ponoči'), tako kot v gorenjičini in zíljščini je tudi tu pogosto narečno slabljenje in onemevanje kratkih samoglasnikov. Za soglasniške razvoje je med drugim značilno, da se je ohranila mehkost (*ł* (*łuł*) 'bolj') in *nj* (*łułnju* 'kuhinja'), tudi tu se zvočnik *v* izgovarja dvoustnično. Tudi švapanje je tu precej doslečno (*uvuida* 'mlada'). Tudi za govore je značilno manjše izmenjevanje mehkega mehkonebnika, tako se *ł* pred *i* in *e* (izgovarja kot *ł*, npr. *łeniste* 'ženske'), g pa se je v takem položaju razvil v *j* (*ma žáje* 'na žagi'); skupina *-vi-* se je asimilirala v *-ję* (*gunapję* 'posprati').

Gorenjski krajevni govor Dovjega z okolico

Govor Dovjega ter bližnje Mojstrane in Bače je po svojih glasovlovnih značilnostih gorenjski govor, ki pa ima zaradi svoje oddročnosti še nekatere njegove zelo arhaične potезe (a ima bkrati zaradi novejših temih svakodnevnih povezav in migracij prebivalstva v sosednje in večje gorenjske kraje vedno manj krajevnih jezikovnih posebnosti). Med najbolj opaznimi značilnostmi tega krajevnega govora je dvoglasniški refleks praslovanskih jata (*ij*, *svijada* 'zvezda', *brijza* 'breza') in cikumčekizranega *o* (*ov*, *nóvi* 'noč', *prosóv* 'proso'), ki pa se danes tako na Dovjem kot v sosednjih vaseh že izgubljata oz. izgovarjata kot *e* in *u* (*nóčk* 'mleko' in *mósi* 'mosi'). Med gorenjskimi narečnimi značilnostmi je treba omeniti predvsem spodnjo narečno onemitev nenaglašenih samoglasnikov, zlasti i (*gorjetna* 'pijanti'), a (*blúz* 'blara') in *e* (*ja gata* (*izórk* 'orek', *ono* 'seno'). Drugi samoglasniki onemijo redkeje, npr. izglasni *-u*, kar povzroči t. i. maskulinizacijo (*snégon* 'stegno', *žit* 'žito'), poglasnik v priponah *-ac* (*kónec* 'konec') in *-ск* (*izórk* 'torek'), redko tudi u (*snu* 'sati'). V narečju soglasnikov se dovolj jasno kažejo najstarejše značilnosti govora, kot je prel *t* in *d* (*ugnjuda* 'kuda'), pa tudi mehčanje narečne značilnosti. Vsaj v govorih Dovjega in Rateč se v takem položaju razvil v *j* (*ma žáje* 'na žagi'); skupina *-vi-* se je asimilirala v *-ję* (*gunapję* 'posprati').

1. zemljišče

1.1. oblika zemeljskega površja

1.1.1. ravni svet, ravnina

Med najpogostejšimi poimenovanji tega tipa so besede s korenom *plan-* 'neporasel, odprt, širok' in različnimi pripomnami (npr. prilaski), ki natančneje poimenujejo lastnost zemljepisne enote: *Pvúnja* (Planja), *Šróka pvúnja* (Široka planja), *Stára pvúna* (Stara planja), *Zímava pvúnja* (Zimova planja). Pogosta so tudi poimenovanja s korenom *ravn-* 'ravnina, odprt svet': *Ravnovć* (Ravnovas), *Na Ravnéh* (Na Ravneh), *Zápanova rávan* (Zapanova ravan) (Ivana Kovačič, *Ledinska Ravn*). *Anžava rávnova* (Anžova ravnica). Sem je mogoče uvrstiti tudi imena s korenom *polj-* s prvotnim pomenom 'širok, prostor, razprostranjen': *Paljána* (Poljana), *Máva Paljánca* (Mala Poljanca). Po svoji značilni (ravni) obliki so dobili tudi ravni prehod *Mlcva* (Mlačca) in skalnate plošče *Pvúte* (Plate) ter *Stírme police* (Strme police) in *Fərdámme palice* (Frdamne police) s korenom *polic-* 'vodoravni ali rahlo nagnjeni del med strmimi ploskvami pri terasastem svetu'.

Vráta, gozd *Bükuje* – Bukovje (foto: Klemen Klinar)

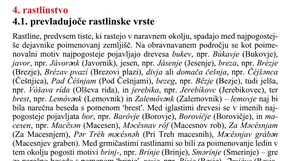

Spódnj svúp – Spodnji Martuljški slap (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Matjaž Vidmar)

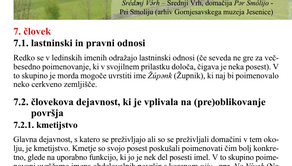

Kúkava špica (dovškо) oz. *Kók* ali *Kókava špica* (rutarjansko), pred njo *Slême*, ke pred njim *Ústi* (foto: Klemen Klinar)

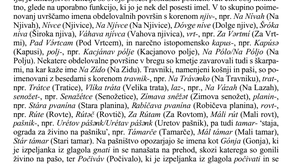

Razgled na Karavanke z *Vertáščega vórha*, prvi vrh z leve *Képa* (foto: Klemen Klinar)

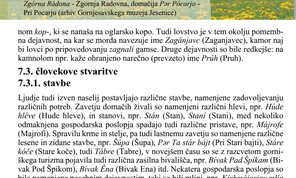

Pudíčem – Podkoren (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Kladnik)

Planina *Bičica*, pastirska koča na *Bóvhah* (arhiv LTO Kranjska Gora, TD Dovje - Mojstrana)

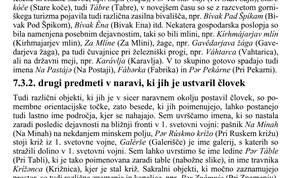

Srédnji svúp – Srednji Martuljški slap – Pri Smolnju (arhiv Gornjesavskega muzeja Jesenice)

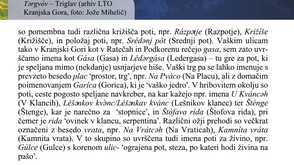

Bíče, panoramski posnetek (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Matevž Lenarčič)

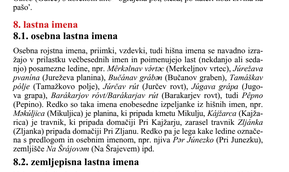

Zgórna Rádona - Zgornja Radovna, domačija *Pur Pócarjo* - Pri Pocarjih (arhiv Gornjesavskega muzeja Jesenice)

Sedlo *Par Jezercu* – Pri Jezercu, nad njim poraščena vrhova *Veršič* – Vršič (levo) in *Slémna gnjava* – Solna glava (desno), nad njima na *Prisojnik* oz. *Prisojnem* (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Rok Prešeren)

Lengenfeld

Dovje

Kranjska Gora

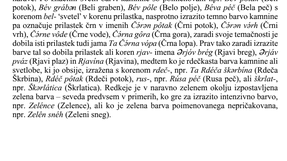

Mojstrana

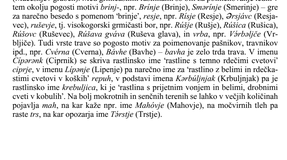

Gozd Martuljek

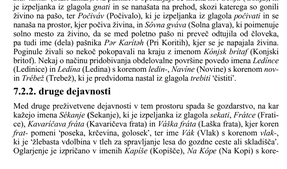

Srednji Vrh

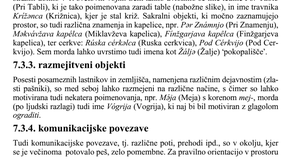

Trebiže

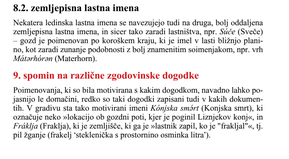

Triglav

Motivacijska analiza ledinskih imen

Zbrano imensko gradivo je zelo zanimivo tako za narečjeslovno kot etimološko-onomastično analizo. Z raziskovanjem zemljepisnih lastnih imen v tem prostoru so se že ukvarjali priznani slovenski jezikoslovci in geografi, med njimi npr. Dušan Cop in Stanko Klinar, ali domači domoznanski raziskovalci, npr. Stanko Kolšir. Strokovna literatura, ki natančneje predstavlja imenje tega prostora, je zato zelo bogata.

V nadaljevanju so zbrana ledinska imena zelo na kratko predstavljena le z osnovnimi poimenovalnimi motivacijami – motivacijska analiza je temeljila predvsem na jezikovnih značilnostih besed, ponekod pa je bila usmerjena s pojasnili domačinov o poimenovanem objektu. Posamezne zemljepisne enote so svoja imena po dobile glede na svoje najočitnejše značilnosti, na podlagi katerih so jih ljudje razlikovali od drugih enot:

1. zemljišče

1.1. oblika zemeljskega površja

1.1.1. ravni svet, ravnina

Med najpogostejšimi poimenovanji tega tipa so besede s korenom *plan-* 'neporasel, odprt, širok' in različnimi pripomnami (npr. prilaski), ki natančneje poimenujejo lastnost zemljepisne enote: *Pvúnja* (Planja), *Šróka pvúnja* (Široka planja), *Stára pvúna* (Stara planja), *Zímava pvúnja* (Zimova planja). Pogosta so tudi poimenovanja s korenom *ravn-* 'ravnina, odprt svet': *Ravnovć* (Ravnovas), *Na Ravnéh* (Na Ravneh), *Zápanova rávan* (Zapanova ravan) (Ivana Kovačič, *Ledinske Ravn*). *Anžava rávnova* (Anžova ravnica). Sem je mogoče uvrstiti tudi imena s korenom *polj-* s prvotnim pomenom 'širok, prostor, razprostranjen': *Paljána* (Poljana), *Máva Paljánca* (Mala Poljanca). Po svoji značilni (ravni) obliki so dobili tudi ravni prehod *Mlcva* (Mlačca) in skalnate plošče *Pvúte* (Plate) ter *Stírme police* (Strme police) in *Fərdámme palice* (Frdamne police) s korenom *polic-* 'vodoravni ali rahlo nagnjeni del med strmimi ploskvami pri terasastem svetu'.

Zgórna Rádona - Zgornja Radovna, domačija *Pur Pócarjo* - Pri Pocarjih (arhiv Gornjesavskega muzeja Jesenice)

Trgovo – Triglav (arhiv LTO Kranjska Gora, foto: Jože Mihelič)

1.1.2. nagnjeni in vzpeti svet

V drugo skupino je mogoče uvrstiti precej lastnih imen, nastalih iz občnih besed, ki poimenujejo različne oblike vzpetin in nagnjenega sveta. V tem gorovju obkolju so tako pogosta imena s korenom *vrh-* 'zgornji, navedno zoženi del gore, vzpetine' in z različnimi dodočili, ki označujejo njihovo izstopajočo lastnost ali lego: *Veję vórh* (Lepi vrh), *Máv vórh* (Mali vrh), *Pud Vórhum* (Pod Vrhom), *Podcérh* (Podvrh), *Vísok vórh* (Visoki vrh), *Veršič* (Vršič). Pogosta so tudi imena s korenom *breg-* 'nagnjen svet, strmina': *Rájes bréh* (Rajevi breg), *Pud Brégom* (Pod Bregom), *Podbrégih* (Podbregih). Viljo vzpetinam zemeljskega površja v slovenskem jeziku poimenujemo tudi z besedo *hrib*, ki je v korenu zemljepisnih lastnih imen *Hríbar* (Hribar) in *Hríbanc* (Hribarc). Tudi beseda *rebro* označuje 'nagnjen svet, strmino': *Rébre* (Rebre), *Rebrovć* (Rebrca), *Šúrčan rébar* (Jurčevo rebro), *Stárom rébar* (Strmo rebro). Razmerona pogosta so imena izrazitih skalnih vzpetin s korenom *pečat-* 'večja skala': *Dóbva péć* (Dobova peč), *Sróka péć* (Sroka peč), *Peći* (Peči), *Pačké* (Peče). Izrazite skalne vzpetine so poimenovane tudi z besedami *stebr-* 'okroglasta navpična skalna tvorba v steni', npr. *Hudíčev stebər* (Hudičev steber), *turn

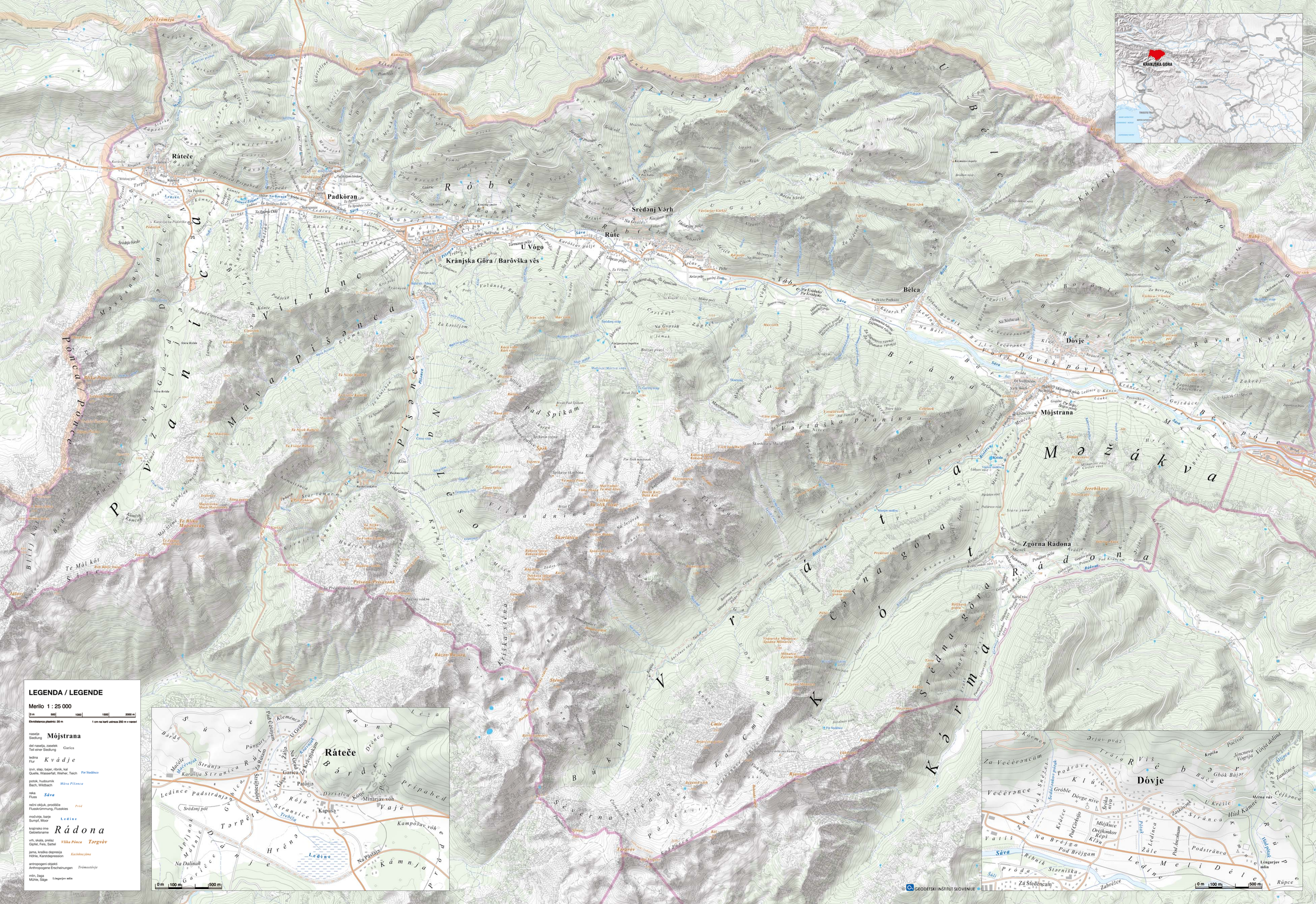
KRANJSKA GÓRA
Ráteče
Padkóran
Srédənj Várh
Rúte
U Vógo
Kránjska Góra / Barôvška vês
Bélca
Dóvje
Mójstrana
Zgórna Rádona
Ráteče
Dóvje
LEGENDA / LEGENDE
Merilo 1 : 25 000
0 m 500 1000 1500 2000 m
Ekvidistanca plastnic: 20 m
1 cm na karti ustreza 250 m v naravi
naselje Siedlung Mójstrana
del naselja, zaselek Teil einer Siedlung Garica
ledina Flur Kvádje
izvir, slap, bajer, ribnik, kal Quelle, Wasserfall, Weiher, Teich Pur Stəđənco
potok, hudourník Bach, Wildbach Máva Pišənca
reka Fluss Sáva
ročni okljuk, prodišče Flusskrümmung, Flusskies Prəd
močvirje, barje Sumpf, Moor Ledine
krajinsko ime Gebietsname Rádona
vrh, skala, prelaz Gipfel, Fels, Sattel Vlika Pónca Targvôv
jama, kraška depresija Höhle, Karstdepression Kacinəna jáma
antropogeni objekti Anthropogene Erscheinungen Trómostórje
mlin, žaga Mühle, Säge Lóngarjov mlin
0 m 100 m 500 m
GEODETSKI INŠTITUT SLOVENIJE